

Feiten en cijfers



Samenvatting van onderzoeken naar LHBT-emancipatie

Aantallen

Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat 6% van de Nederlandse bevolking homoseksueel, lesbisch of biseksueel is en ook als zodanig leeft. Dat komt neer op ruim een miljoen mensen (*Keuzenkamp, 2010*). Van de mannen noemt 4% zich homo en 3% bi; van de vrouwen noemt 3% zich lesbisch en 3% bi.

De totale groep die zich (ook) aangetrokken voelt door mensen van hetzelfde geslacht, is veel hoger. Het percentage van de vrouwen dat zegt zich (ook) seksueel aangetrokken voelt tot vrouwen, bedraagt 18%, terwijl 13% van de mannen zegt zich (ook) seksueel aangetrokken te voelen tot mannen. Verder heeft 13% van de volwassenen vrouwen en 13% van de mannen wel eens homo of lesbische seks gehad (*Keuzenkamp e.a., 2012*).

5% van de mensen heeft een ambivalente genderidentiteit (*Keuzenkamp, 2010*). Ze worden ook wel transgenders genoemd: mensen die zich niet of maar soms thuis voelen in het lichaam waarin ze zijn geboren. Naar schatting 48.000 personen van 15-70 jaar rapporteren een wens tot (gedeeltelijke) aanpassing van het geboortegeslacht door middel van hormonen en/of operaties (*Keuzenkamp 2012*)

Een deel van de LHBT-groep komt niet uit voor zijn of haar voorkeur. Een derde van de mannen en een kwart van de vrouwen heeft niet aan collega's verteld over hun seksuele voorkeur.. Ook naar de burens is een deel terughoudend. 60% van de homoseksuele mannen weet dat de burens weten dat zij homo zijn (*Keuzenkamp, 2010*).

Acceptatie

De houding van de Nederlandse bevolking ten opzichte van homoseksualiteit is ambigu. Hoewel in 2012 slechts 4% van de bevolking negatief tegenover homoseksualiteit is, wordt het beeld anders wanneer het gaat over acceptatie van rechten en homoseksuele uitingen. 6% is voor afschaffing van de openstelling van het huwelijk voor paren van gelijk geslacht en 20% van de mensen is tegen adoptie door homoseksuele paren.



29% van de ondervraagden zegt het aanstootgevend te vinden om twee mannen zoenend op straat te zien terwijl 14% daar moeite mee heeft als het om een man en een vrouw gaat. 22% van de ondervraagden zegt minder moeite te hebben met een man en vrouw die hand in hand lopen dan twee mannen die hand in hand lopen. Alle percentages laten een duidelijke verbetering zien sinds de vorige peiling in 2010. Er zijn duidelijke verschillen in opvatting tussen bevolkingsgroepen. De grootste verschillen hangen af van de mate van religiositeit. Niet-westerse migranten, met name Marokkaanse en Turkse Nederlanders, staan negatiever tegenover homoseksualiteit dan autochtone Nederlanders (*Keuzenkamp en Kuyper 2013*).

Genderambivalentie

Ongeveer een vijfde van de Nederlanders staat afkeurend tegenover genderambivalentie: zij vinden dat er iets mis is met mensen die zich niet duidelijk man of vrouw voelen (20%) en gaan liever niet om met mensen van wie niet duidelijk is tot welk geslacht zij zich rekenen (21%). 8% tot 9% van de Nederlanders zou de vriendschap verbreken met iemand die in transitie gaat. Tot slot steunt zes op de tien Nederlanders het idee van een geslachtsaanpassende operatie, waarbij ongeveer vier op de tien vindt dat transgenders dat dan wel zelf moeten betalen (*Kuyper, 2012*).



Anti-homo uitingen

De LHBT-groep krijgt vaak te maken met anti-homo uitingen. 70% van de LHBT's melden ooit agressie en negatieve uitingen te hebben meegemaakt (Schuyf, 2009). Omdat geweld pas sinds kort wordt geregistreerd valt niet te zeggen of dit aantal toeneemt of niet.

Sinds 2012 vormt seksuele voorkeur een van de onderzoeksvariabelen in de Veiligheidsmonitor, een grote steekproef die door ruim 145.000 Nederlanders is ingevuld. Uit de gegevens van de Monitor blijkt dat homoseksuele mannen en lesbische vrouwen een grotere kans maken slachtoffer van criminaliteit te worden, zich vaker onveilig voelen dan hetero's en ook vaker respectloos bejegend worden in verschillende situaties. In 2013 voelt 22 % van de homoseksuele mannen zich wel eens onveilig in de eigen buurt, wordt 32% vaak respectloos behandeld door onbekenden op straat en is 27% slachtoffer geweest van criminaliteit (zowel gewelds- vermogens- als vandalismedelicten). Ook lesbo's worden vaker respectloos behandeld dan heterovrouwen (29% tegen 23%) en zijn vaker slachtoffer (27% tegen 20%). Biseksuele mannen en vrouwen wijken niet significant af van heteromannen en - vrouwen. Vooral homoseksuele mannen vinden de sociale cohesie in hun buurt slechter dan andere groepen. Homo's en lesbo's ervaren veel sociale overlast in hun buurt (resp. 15,1 en 14,3 %, NL algemeen is 9,8%). Homo's, lesbo's en in mindere mate biseksuelen zijn ook vaker slachtoffer van cyberpesten (CBS 2014).

Zoals uit cijfers van de Nationale Politie blijkt, wordt van al deze delicten door de slachtoffers nog steeds te weinig aangifte gedaan (Segerink 2013). In deze rapportage gaat het specifiek

over geweldsdelicten die als anti-homogeweld bij de politie geregistreerd staan. Voor de periode 2009-september 2013 gaat het om 769 registraties, gemiddeld 3 per week. Bijna een derde betreft enkelvoudige mishandeling maar in 6,7% van de gevallen gaat het om zware mishandeling, moord of doodslag. In tegenstelling tot de CBS cijfers, die aangeven dat lesbische vrouwen zelfs vaker slachtoffer van een delict zijn dan homomannen, is van 84,1% van de bij de politie bekende zaken een homoman het slachtoffer. Lesbische vrouwen doen dus nauwelijks aangifte of maken melding of het wordt niet als zodanig herkend.

In de nationale statistieken vinden we geen cijfers van geweld tegen transgenders. Uit een groot onderzoek dat het Bureau voor de grondrechten in Wenen in 2012 hield, bleek dat in Nederland in de voorafgaande vijf jaar een kwart van de transgenders met geweldservaringen te maken had gekregen. In ongeveer de helft van wat slachtoffers als het meest ernstige geval omschreven ging het om bedreiging met geweld, in de andere helft was er sprake van daadwerkelijk fysiek of seksueel geweld (FRA 2013). Transvrouwen hebben veel vaker te maken met geweld en negatieve reacties dan transmannen (Keuzenkamp 2012).

Naast ervaringen met geweld hebben LHB-ers ook veel te maken met discriminatie (Andriessen, Fernee en Wittebrood 2014). Het SCP ondervroeg een grote Nederlandse steekproef naar hun ervaringen met discriminatie in het voorafgaande jaar. Vooral homoseksuele mannen blijken discriminatie op grond van seksuele gerichtheid te ervaren: ruim 40%. Ook voor lesbische vrouwen bleek seksuele gerichtheid de meest genoemde discriminatiegrond: bijna 30%. Discriminatie op grond van seksuele gerichtheid werd vooral ervaren in de openbare ruimte. Bij discriminatie van lhb-ers in de openbare ruimte gaat het vooral om discriminatoire scheldpartijen op straat en in het verkeer. Ook tijdens het uitgaan is dit de meest genoemde uitingsvorm van discriminatie. Homoseksuele mannen ervaren de meeste negatieve bejegening, biseksuelen het minst. Van de biseksuelen ervaren biseksuele vrouwen vaker negatieve bejegening (19%) dan biseksuele mannen (9%). Zichtbaarheid van de groepen speelt hierbij waarschijnlijk een rol. Biseksuele mannen en vrouwen voelen zich vaker seksueel lastiggevallen en ongelijk behandeld. Hoewel de gebrekkige acceptatie van transgenders doet vermoeden dat ook zij regelmatig met discriminatie te maken krijgen, wordt dit nog niet systematisch geregistreerd. 42% van de transgenders vertelde de FRA dat zij in het jaar voorafgaand aan de survey gediscrimineerd waren maar er blijken ook hier grote verschillen tussen de transvrouwen en de transmannen te bestaan (FRA 2013).

Arbeid

Ruim 80% van de homoseksuelen mannen en lesbische vrouwen is tegenover collega's open over hun seksuele voorkeur. De meesten komen weinig openlijke vormen van discriminatie of negatieve bejegening tegen. Toch meldde bijvoorbeeld 14% van de mannen en 5% van de vrouwen negatieve reacties te hebben meegemaakt in het jaar voorafgaand aan een SCP enquête uit 2011. Meestal ging het om vervelende, nieuwsgierige vragen, afkeurende blikken of flauwe grappen en belachelijk maken (*Keuzenkamp & Oudejans, 2011*).

Uit een steekproefonderzoek door het SCP in 2012 bleek dat homoseksuelen en lesbische werknemers weinig verschillen van heteroseksuele werknemers in werkbeleving, sociale bejegening en welzijn. Ze krijgen wel degelijk te maken met pesten, conflicten of negatieve bejegening maar niet vaker dan heteroseksuele werknemers. Biseksuele werknemers rapporteren veel meer problemen op een aantal gebieden. 74% van de biseksuele mannen is niet open op het werk over hun seksuele voorkeur. Zij ervaren een negatievere werkbeleving, daarmee verminderde werktevredenheid en gezondheidsproblemen (*Kuyper 2013*).

Vergeleken met de Nederlandse bevolking zijn transgenders minder vaak actief op de arbeidsmarkt en veel vaker arbeidsongeschikt of werkloos. Ongeveer tweederde heeft betaald werk, de rest is arbeidsongeschikt of werkloos. Ook hun inkomen is relatief laag (*Vennix 2010*). Ongeveer 20% van degenen die conform hun genderidentiteit leven kreeg te maken met negatieve reacties op het werk, meestal afkeurende blikken en flauwe grappen. Het geldt vooral transvrouwen en degenen die in transitie zijn (*Keuzenkamp 2012*).

Sport

Net als in de samenleving als geheel is homoseksualiteit aardig geaccepteerd binnen de Nederlandse (verenigings)sport, ook onder mannelijke teamsporters. Maar de acceptatie is veelal voorwaardelijk en tevens kwetsbaar, zo blijkt uit uitgebreid onderzoek van het Mulier Instituut in opdracht van de Alliantie Gelijkspele en de stichting Homosport Nederland.

Homonegatief gedrag is niet aan de orde van de dag, maar komt vooral en soms ook in ernstige vorm voor binnen mannensportteams. Een op de tien jonge mannelijke sporters zegt moeite te hebben met een homoseksuele medesporter en zes op de tien mannelijke teamsporters rapporteert dat er in hun sportgroepen opmerkingen en grappen over homo's worden gemaakt. Homo-/biseksuele sporters, en in het bijzonder biseksuele mannen, voelen zich lang niet altijd veilig genoeg om in hun sportgroep openlijk voor hun seksuele voorkeur uit te komen.

Ook bestaan er grote verschillen in clubsportdeelname tussen homo- (16%) en heteroseksuele mannen (35%); deels voortkomend uit het bewust mijden van bepaalde 'macho'sporten door homomannen. Fitness is de meest beoefende sport onder alle groepen, ongeacht sekse of seksuele voorkeur. Wel is de populariteit van fitness onder homomannen beduidend groter dan onder de ander groepen; homomannen zijn dan ook sterk oververtegenwoordigd in fitnesscentra. Onder lesbische vrouwen blijken wandelsport en tennis bovengemiddeld populair (*Elling 2011*).

Onderwijs

School is een sociaal onveilige plek voor veel LHBT-kinderen en jongeren. Het welzijn en de sociale veiligheid van LHBT-leerlingen worden belet door homofobie, transfobie en de bijbehorende gendernormativiteit die in de jongerencultuur zelf heerst.

De Nederlandse overheid doet veel om hun situaties te verbeteren. Vernieuwde kerndoelen in het onderwijs en het geformuleerde pestaanpakbeleid van de overheid verplichten scholen om aandacht te besteden aan seksuele en genderdiversiteit (*Van Rossenberg 2013*).

- * 7% van de scholieren in het primair onderwijs vindt het vies als een jongen en een meisje zoenen, terwijl maar liefst 43% twee zoenende jongens vies vindt en 40% twee zoenende meisjes (*Keuzenkamp en Kuyper 2013*).
- * Slechts 5% van 12-16-jarige scholieren van het voorgezet onderwijs denkt dat homoseksuelen jongeren het op school tegen iedereen zouden kunnen zeggen dat ze homoseksueel zijn (*Keuzenkamp en Kuyper 2013*).
- * Homonegativiteit is relatief hoog onder de 18 jaar, bij jongeren met een Turkse of Marokkaanse achtergrond, bij zeer christelijke en islamitische jongeren en bij lager opgeleide jongeren (*De Graaf e.a. 2012*).
- * LHB-leerlingen in het Voorgezet (Speciaal) Onderwijs rapporteren significant méér geweld te ervaren op school dan niet-LHB-leerlingen. Er is sprake van een toename (*ITS 2012*).





Welzijn

De gezondheid van homo's, lesbische vrouwen en bi's is slechter dan die van heteroseksuelen. Ongeveer 10% van de lesbische en bi vrouwen en 5% van de homoseksuele en bi mannen is als matig of ernstig psychisch ongezond te typeren. Onder de Nederlandse bevolking van 18 tot en met 64 jaar is dat 3%. Homo's, lesbische vrouwen en bi's die een slechtere psychische gezondheid hebben, hebben vaak te maken met een gebrek aan zelfacceptatie, een gebrek aan acceptatie van de ouders en negatieve reacties vanuit de omgeving. Als ze een relatie hebben, gaat het vaak beter met de psychische gezondheid (Keuzenkamp e.a., 2012).

Depressie en angst

Homoseksuele mannen scoren significant hoger op stemmings- en angststoornissen dan heteromannen. Ze hebben meer kans op langdurige depressie en vaker last van obsessiefcompulsieve stoornissen en agorafobie (ook wel: pleinvrees). Lesbische vrouwen scoren relatief hoger op algemene stemmingsstoornissen en langdurige depressie dan heterovrouwen, als je kijkt naar een heel leven. Oudere lesbische vrouwen hebben bovendien vaker last van depressieve verschijnselen dan jongere: 10 tot 15% van de 65-plussers tegen 6% van de 18- tot 65-jarigen (Schuyf, 2001; Sandfort e.a., 2001). Homoseksuele mannen en lesbische vrouwen met een Marokkaanse islamitische achtergrond hebben eveneens significant vaker te maken met een angst stoornis of een depressieve stoornis (Schouten, Knipscheer, Van de Schoot en Woertman 2011).

Veel jonge homoseksuelen hebben depressieve klachten: één op de zeven meisjes en één op de acht jongens. Onbekend is hoe dat bij heterojongeren ligt. Wel blijkt dat homojongeren die vaak negatieve reacties krijgen op hun seksuele voorkeur ook meer depressies hebben (Keuzenkamp, 2010).

Transgenders zijn veel vaker uit het eenzaam dan anderen. Twee derde van de respondenten van het SCP onderzoek is eenzaam te noemen, een kwart zelfs sterk eenzaam. Dat is ruim 2,5 maal zo vaak als onder de Nederlandse bevolking (Keuzenkamp, 2012).

Suïcidaal gedrag

In Nederland denken homomannen vijfmaal vaker aan zelfmoord, lesbische vrouwen tweemaal zo vaak dan hun heteroseksegenoten. Lesbische vrouwen doen anderhalf maal zo vaak als heterovrouwen een suïcidepoging (Sandfort e.a., 2001; De Graaf e.a. 2006).

Van de jongeren van 16 tot 25 jaar had 50% wel eens suïdegedachten terwijl uit een internationale studie bleek dat gemiddeld 30% van de heterojongeren zelfmoord overweegt. Een algemene Nederlandse studie onder 18- tot 25-jarigen vond 11% die wel eens aan zelfmoord dacht. Ook daadwerkelijke pogingen van LHB-jongeren zijn hoger dan gemiddeld. Van de jongens deed 9% een zelfmoordpoging, van de meisjes 16% (Keuzenkamp, 2010). De voornaamste risicofactor voor suïcidaliteit onder LHBT jongeren is pesten op school (Van Bergen e.a. 2012).

Fysieke gezondheid

Mannen die seks hebben met mannen (MSM) lopen via onbeschermde anale seks groot risico om besmet te raken met hiv. In Nederland en andere westerse landen vormen zij de grootste groep hiv-positieven. Het RIVM rapporteert in 2010 dat mannen die gediagnosticeerd worden met hiv vaak ook andere soa hebben zoals chlamydia en gonorrhoe.

Uit onderzoek naar ervaringen van seksueel grensoverschrijdend gedrag, komt naar voren dat homomannen (en lesbische vrouwen) een risicogroep vormen, ook reeds voor hun 16e jaar (Kuyper e.a. 2009).

Uit verschillende onderzoeken blijkt sprake te zijn van verhoogd middelengebruik (bijvoorbeeld alcohol), vooral onder vrouwen en biseksuelen. Mogelijk wordt dit mede veroorzaakt door de slechtere psychische gezondheid maar het heeft natuurlijk ook gevolgen voor de fysieke gezondheid.

Minderheidsstress en discriminatie

Discriminatie, het verhullen van seksuele oriëntatie en seksueel en fysiek geweld, leiden tot meer stress dan gemiddeld (Keuzenkamp, 2010). Het zijn specifieke stressoren waarmee LHB's vaker te maken krijgen dan hetero's omdat ze onderdeel zijn van een gestigmatiseerde minderheidsgroep. Deze vorm van stress wordt ook wel minority stress of minderheidsstress genoemd. Omdat homoseksualiteit minder zichtbaar is dan bijvoorbeeld etniciteit, staan homoseksuele mannen en vrouwen er vaker alleen voor. Deze minderheidsstress-theorie als verklaring voor de verschillen in gezondheid tussen hetero- en homoseksuelen wordt niet door iedereen ondersteund. Toch spelen discriminatie en de negatieve effecten ervan een grote rol in het dagelijks leven van LHB's.

Bronnen

- * Andriessen, I., H. Fernee en K. Wittebrood (2014). Ervaren discriminatie in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- * Bergen, D.D. van, H. M.W. Bos, J. van Lisdonk, S. Keuzenkamp & T.G.M Sandfort (2012) Victimization and Suicidality among Dutch Lesbian, Gay, and Bisexual Youth. American Journal of Public Health 103, pp. 70-72.
- * CBS (2014) Veiligheidsmonitor 2013.
- * Elling, A., Smits, F., Hover, P., Kalmthout, J. (2011) Seksuele diversiteit in de sport: sportdeelname en acceptatie. Utrecht Mulier instituut.
- * FRA (2013) Survey data explorer LGBT 2012. In te zien via: <http://fra.europa.eu/DVS/DVT/lgbt.php>
- * Graaf, R. de, Sandfort, T. & Have, M. ten (2006). Sexual orientation and suicidality: differences between men and women in a general population-based sample. In: Archives of Sexual Behavior – juli, 2006.
- * Graaf, H. de, H. Kruijer, J. van Acker, S. Meijer (2012), Seks onder de 25e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2012. Z.p. Rutgers WPF/SOA aids Nederland.
- * Keuzenkamp, S. & Oudejans, A. (2011). Gewoon aan de slag? De sociale veiligheid van de werkplek voor homoseksuele mannen en vrouwen. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau
- * Keuzenkamp, S. (red.), Kooiman, N. en van Lisdonk J. (2012) Niet te ver uit de kast. Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau
- * Keuzenkamp, S. (red.) (2010). Steeds gewoner, nooit gewoon. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.
- * Keuzenkamp, S. (2012). Worden wie je bent. Het leven van transgenders in Nederland. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.
- * Keuzenkamp, S. en L. Kuyper (2013) Acceptatie van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders in Nederland 2013. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau.
- * Kuyper, L., De Wit, J., Adam, P., Woertman, L. & Van Berlo, W. (2009). Laat je nu horen! Een onderzoek naar grensoverschrijdende seksuele ervaringen en gedragingen onder jongeren. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- * Kuyper, L. (2012). Transgenders in Nederland: prevalentie en attitudes. In: TvS (2012) 36-2, 129-135
- * Kuyper, L. (2013). Seksuele oriëntatie en werk. Ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele werknemers. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- * Mooij, T. en D. Fettelaar (2012), Voorlichtingslessen seksuele diversiteit in het Voortgezet Onderwijs, Pilotonderzoek: observatie van LHBT-voorlichting, ITS, Radboud Universiteit Nijmegen.
- * Rossenberg, S. van (2013) LHBTI-kinderen in Nederland. Rapportage over de leefwereld en rechten van een vergeten groep kwetsbare kinderen COC Nederland.
- * Sandfort, T. G., Graaf, R. de, Bijl, R. V., Schnabel, P. (2001). Same-seks sexual behavior and psychiatric disorders: findings from the Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study (NEMESIS). In: Archives of General Psychiatry, 58 (1), pp. 85-91.
- * Segerink, R. (2013). Anti-homogeweld in Nederland. Analyse van (dreiging van) fysiek anti-homogeweld. Driebergen, Politie, Landelijke eenheid.
- * Schouten, A., J.Knipscheer, R.v.d.Schoot en L. Woertman (2011). Islamitisch en homoseksueel in Nederland – een dubbele psychische belasting? Psychologie & Gezondheid, 39/3, pp138-144.
- * Schuyf, J. (2001). 'Lesbisch en ouder worden' in M. Balkema & K. de Bruijn (red) Liever Vrouwen. Theorie en praktijk van de lesbisch-specifieke hulpverlening (pp. 187-212). Amsterdam, Schorer Boeken.
- * Schuyf, J. (2009). Geweld tegen homoseksuele mannen en lesbische vrouwen. Een literatuuronderzoek naar praktijk en bestrijding. Utrecht: MOVISIE
- * Vennix, P.(2010) Transgenders en werk. Een onderzoek naar de arbeidssituatie van van transgenders in Nederland en Vlaanderen. Utrecht Rutgers Nisso groep.



kennis en aanpak van
sociale vraagstukken

Met dank aan Daan Stringer voor de foto's.
Wilt u meer weten over onderzoek naar LHBT-
emancipatie? Neem dan contact op met de auteur
Judith Schuyf via j.schuyf@movisie.nl